

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostor: 2657 S. Lawndale av.
Office of publication: 2657 S. Lawndale av.
Telephone: Lawndale 4635.

LETQ—YEAR XI. Cena lista \$3.00. Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., SOBOTA, 17. AVGUSTA (Aug.) 1918 Yearly subscription \$3.00 STEV.—NUMBER 193.
Published and distributed under permit (No. 146) authorized by the Act of October 3, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burlison, Postmaster General.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

BRITSKE ČETE SO PREKORACILE ANORO.

SLADKOR SE PODRAŽI ZA EN CENT PRI FUNTU.

KLJUB POVIŠANI CENI OSTANE SLADKOR NAJČEJŠI SI V AMERIKI.

V Združenih državah konzumirajo največ sladkorja.

Washington, D. C. — V Združenih državah se najbrž podraži sladkor za en cent pri funtu, kljub temu bo sladkor tukaj cenejši kot v drugih državah. Izjemo bo tvorila mogoče le Kuba. Funt sladkorja stane tukaj 8½ do 9 centov na drobno, v nekaterih krajih tudi do 10 centov. Sto funtov sladkorja v veletrgovini stane \$7.30, pred kratkem je bila cena površna na \$7.50.

Letošnji sladkorni pridelek na Kubi so prevzeli po \$5.60 sto funtov. Štirideset centov so priračunili kot transportne stroške in \$1.30 za tovarnarje. Kasneje so dodali še 20 centov, da krijejo površano zavarovalnino. Po tem proračunu je imel trgovec na drobno 1 do 1½c dobička pri funtu.

V drugih deželah so bile za sto funtov sladkorja sledeče cene: Na Francoskem \$12.28, v Veliki Britaniji \$12.59, v Italiji \$26.30, v Kanadi \$8.07. Na Švedskem prodajajo funt sladkorja iz sladkorne pese po 14c, na Španskem po 19c, v Braziliji po 25c, na Portugalskem po 21.4c in v Indiji po 14 centov.

Od aprila 1917 do aprila 1918 so porabili v Združenih državah 8,218,582,000 funtov sladkorja, ki je stal \$599,956,486. Na Angleškem so ga porabili 3,131,198,000 funtov, v Franciji 1,141,242,000 funtov, v Italiji 553,906,000 in v Kanadi 704,400,000 funtov. V vseh zaveznikih deželah so konzumirali 5,230,746,000 funtov sladkorja v tem letu, ki je stal v trgovini na debelo \$655,160,436. Povprečna cena na sto funtov znaša 12,62½c.

Sladkorni izjednačevalni odbor v živilski upravi bo prevzel ves sirov sladkorni produkt iz sladkornega trsta v Louisiani, na Havajskem otočju, Kubi in mogoče tudi v Peruviji, da bo lahko izjednačil ceno in produkt poslal v razne sladkorne čistilnice.

UBEŽEN INTERNIRAN TUJE ZEMEC UJET.

New York, N. Y. — William Myers, interniran sovražen inozemec, je pobegnil iz psihiatričnega oddelka v bolnišnici Bellevue. Speljal je skozi cev za ventilacijo in od tam prek poslopja na prosto. Na sebi je imel le spodnjo obleko.

Skozi dve uri so policijske rezerve iskale zastoj Myersa, na kratk je pa policaj na vogalu šest in dvajsete ulice in ceste. A videl prihajati nasproti človeka, ki je imel z malto onesnaženo obleko. Policaj ga je ustavil, bil je Myers, ki je našel delavno obleko zidarjev na novi stavbi in se preoblekel.

PONESREČEN ROP.

Chicago, Ill. — Salutarja Andrew Shobergerja sta zalezovala dva bandita, ko je šel po stopnicah navzgor. V tem trenutku je prišel na pozorišče detektiv Charles Fritz, ki ni dolgo razmišljal, kaj mu je storiti, ampak je potegnil samokres in pričel streljati na bandita, ki sta odgovorila s strelom. Eden bandit je bil zadet v roko in spustil je samokres na tla. Zbežala sta v stransko ulico, kjer sta izgubila med blavi in drvarnicami, ki služijo banditom za pripravna skrivališča.

SENAT PRIČNE Z ZASEDANJEM V PONDELJEK.

V PRIHODNJEM LETU BO 80 AMERIŠKIH DIVIZIJ ON-KRAJ OCEANA.

Dvanajst tisoč registrirancev pozvanih v armado.

Washington, D. C. — V četrtek ni imel senat kvoruma, ko je imel pričeti z razpravo o novi vojaški naborni predlogi.

Chamberlain, predsednik odseka, je v svojem poročilu o predlogi dejal, da je general March rekel, da je potreba postaviti toliko mož na zapadno fronto, da pride zmaga. Izrekel je, če bi bilo 4,000,000 Američanov na zapadni fronti, bi ta sila zadostovala, da se prodere fronta.

Poročilo pravi, da ameriški vojni program zahteva, da je pred prihodnjim 30. junijem v Franciji osemdeset divizij, ali o 3,000,000 mož. Poleg je treba imeti doma še osemnajst divizij, ki se vežbajo. General March je rekel, da bodo vsi novinci, ki bodo pozvani po novi vojaški naborni predlogi v armado na Francoskem okoli prihodnjega junija.

Vojni tajnik Baker je informiral odsek da osredotočenost sil na zapadni fronti, vsevirski Italijo, pomeni, da morajo zmagati na zapadni fronti.

V ta namen je pa treba povišati in znižati vojaško naborno starost, da je mogoče vreči močno silo na bojišče.

General March je rekel, če se uvede vojaška naborna starost od 18 do 45 let, da sam od sebe preneha prostovoljen vstop v armado.

Voditelji v senatu so brzojavili senatorjem, da se vrnejo s počitnic in se zruši predloga za počitnice.

V četrtek je pri čitanju imen odgovorilo le tri in štirideset senatorjev, bilo jih je šest manj, kot jih zahteva kvorum. Dva in dvajset je bilo republikancev in eden in dvajset demokratov. Senat je preložil zasedanje do ponedeljka.

Senator Chamberlain vseeno upa, da bo predloga sprejeta v prihodnjem tednu do sobote. Nekateri senatorji so priporočili, da se vprašanje prohibicije odloži in se prvo razpravlja o naborni predlogi. Ali zagovorniki prohibicije so tako zasedeni v prohibicijo, da ne bodo dovolili kaj takega.

General Crowder je izdal poziv za 12,000 registrirancev dne 30. in 31. avgusta. Poslali jih bodo v tri taborišča: Camp Upton 3,000, Camp Dodge 4,000, Camp Green 5,000. Pozvani so iz štiri in tridesetih držav.

HRANILNIH IN VARČEVALNIH ZNAK JE PRODAJNIH ZA \$580,000,000.

Washington, D. C. — Ameriško ljudstvo je kupilo za \$580,000,000 hranilnih in varčevalnih znakov. Poročilo zakladniškega departamenta naznanja tedensko prodajo takole: Teden, končal 10. avgusta 32,000,000, 3. avgusta \$52,000,000, 27. julija \$58,000,000, 20. julija \$53,000,000, 13. julija \$53,000,000, 6. julija \$21,000,000.

VREME.

Deloma oblačno, mogoče deževni nalivi; vzhodni in jugovzhodni vetrovi.
Solnčni vzhod ob 5:59, solnčni zahod 7:49.

CESTNOŽELEZNIŠKA ODREDBA SPREJETA V OBČINSKEM SVETU.

ŽUPAN GROZI Z VETOM.

Odredba je proti interesom občinstva.

Chicago, Ill. — Mestni občinski svet je sprejel neomejeno poslovnico za ulične in naduljene železnice. Za predloga je glasovalo 48 občinskih svetovalec, proti nji pa 20.

Za predloga so glasovali sledeči občinski svetovalci:

L. B. Anderson, Jackson, Richert, A. A. McCormick, Nance, Fetscher, Guernsey, Klaus, McNichols, Cullerton, Krundick, Ahern, Maypole, Horne, Smith, Kaindl, Olsen, Adamkiewicz, Walkowiak, Powers, Bowler, Fick, Franz, Walker, Ellison, Bauler, Wallace, Roeder, Haderlein, Capitain, Link, Lipps, Pretzel, Watson, Littler, Adamovski, Hrubec, Byrne, W. J. Lynch, O'Toole, Long, Moran, Fisher, Lytle, Hazen, Toman, Clark, T. J. Lynch—48.

Proti predlogu so glasovali sledeči občinski svetovalci:

Coughlin, Bliff, Schwartz, Hickey, McDonough, Mulcahy, Woodhull, Furman, Johnson, Govier, Novak, Kerner, Kuns, Piotrowski, Tuohy, Kavanaugh, Steffen, Kennedy, A. O. Anderson, Kostner—20.

Dobro je, da si volilci zapomnijo imena občinskih svetovalec, ki so glasovali za poslovnico. Nikar naj ne pozabijo teh imen, kajti pri prihodnjih občinskih volitvah bodo skoraj gotovo hodili okoli volilcev in beračili za glasove.

Občinski svetovalec U. S. Schwartz, Charles V. Johnson in John C. Kennedy, zadnja dva sta socialisti, so se pošteno trudili in stavili so tucat predlogov, ki bi napravili zaključek občinskega sveta neefektivnim, če bi bili sprejeti. Toda večina je prav makiško odklonila vse predloge in končno glasovala za poslovnico, ki daje cestnoželezniškim kompanijam moč, da lahko naložijo novo butaro prebivalstvu v Chicagu.

Župan tudi ni zadovoljen z zaključkom občinskega sveta. V svojem kandidatskem govoru je senatorja je rekel, da bo nastopil proti profitarstvu in da zadoštuje po 4¼% od vloženega kapitala kot profit. Slišijo se glasovi, da župan vetira zaključek občinskega sveta, in da voditelji večine v občinskem svetu izjavljajo, da imajo zadostno število glasov, da se enkrat potrdijo zaključek, če ga župan vetira. Cestnoželezniški baroni delajo tudi ogromne priprave za volilno kampanjo, da zbežajo volilce, ko bo zaključek v jeseni predložen volilec na splošno glasovanje. To kampanjo imenujejo "izobraževalno" kampanjo za volilce. Tiskali nameravajo velike lepake, na katerih bodo s slikami kazali, kakšne "ugodnosti" bo imejo občinstvo, če volilci potrdijo splošnim glasovanjem zaključek občinskega sveta. O povišani vojni in enem milijonu profita več na leto, bo prav malo besed na teh lepakih, ali bodo pa tako prikrojene, da bo občinstvo mislilo, da se profit steka v njegov žep.

Če bodo volilci pametni, se ne bodo ozirali, kaj pripovedujejo lepaki, ampak glasovali bodo kot en mož tako, kot je glasovalo dvajset občinskih svetovalec v opoziciji. Odklonili bodo zaključek občinskega sveta, če ga že prej ne pokoplje veto župana.

DAVČNO PREDLOGO PREDLOŽE ZBORNICI V PRIHODNJEM TEDNU.

RAZPRAVE JEDO ČAS.

Davek na nadprofit še ni definitivno določen.

Washington, D. C. — Kongresnik Kitchin, predsednik zbornice davčnega odseka, naznanja, da upa, da bo davčna predloga izdelana do konca prihodnjega tedna, kajti v četrtek zvečer je manjkalo od \$500,000 do \$1,000,000,000 do polne davčne vsote. Nameravali so predložiti davčno predlogo prihodnji ponedeljek, toda razprave so podaljšale čas.

Če bodo predlogo predložili zbornici koncem prihodnjega tedna, tedaj bo nemogoče razpravljati o nji v zbornici pred 26. ali 27. avgustom. Vojni tajnik McAdoo je priporočil odseku, naj pobihi tako z davčno predlogo, da postane zakon pred začetkom kampanje za četrto posojilo svobode.

Slišijo se glasovi, da bo davčni odsek priporočil, da se poviša davek nadprofita pri njih odstotkih, pri višjih odstotkih pa bodo najhujše spremembe, ali jih pa sploh ne bo.

Sedanja davčna lestvica na nadprofit narašča stopnjevanje od 20 do 60 odstotkov. Dr. T. S. Adams je dejal pred davčnim odsekom, da se bo mogoče zakladniški tajnik strinjati, če se poviša stopnjevanje davek med 30. in 50. odstotki in nekje med 60. in 80. odstotki, če odsek sprejme splošno 80-odstotno obdavčenje vojnega profita z alternativno, da zakladniški department odloči, kateri davek naj se plača.

Pomožni zakladniški tajnik Leffingwell je dejal že prejšnje dni, če vlada dobi \$8,000,000,000 na davkih, je prejela, kar se vzame na davkih brez zlih posledic. Povdaril je, da ljudje, ki imajo sedaj večje dohodke kot pred vojno, lahko plačajo ta davek in ga naj tudi plačajo.

LETALEC ODKRIL UBEŽNEGA ZAMORCA.

Davey, Okla. — Meščanske patrulje so zamen iskale zamorca N. Widdowa, ki je ustrelil policijskega načelnika Mulla in obustrel mestnega pisarja De Younga, dokler se ni dvignil v zrak z letalom okrajni letalec Bill Parker in ga odkril blizu mestne meje. Medtem, ko so meščanske patrulje iskale zamorca, se je belopoltna ulična drhal navelila na zamorsko naselbino in jo požgala. Po izvršenem požigu je u ulična drhal vrnila k ječi, da iztira iz nje zamorca in ga linča. Bila je prepозна, kajti mestne oblasti so opoznale zamorca na varen kraj.

mejo ves zvoedeneni kapital, ki so ga sprejeli v odredbi leta 1917. "Z glasovanjem za dredo sprejmete vrednost uličnih železnice, kot so jo ocenile kompanije. Vrnili pa vam bodo koš obljub in meglo o pooblaščenju uličnih in naduljenih železnice," je svaril Schwartz občinske svetovalec.

Jasno mora biti vsakemu človeku, ki misli s svojimi možgani, da bi se kompanija ne pulila za poslovnicu v tej formi, kot so glasovali zanjo občinski svetovalci, če bi ne imela od nje koristi in bi ne škodila občinstvu. Cestnoželezniški baroni niso že nikdar gledali na interese občinstva v Chicagu, ampak vedno so imeli pred očmi le svoje koristi.

Francozi so dosegli svojo staro bojno črto.

Položaj na zapadni fronti je zelo ugoden za zaveznike.

London, 16. avg. — Angleške čete so v prejšnji noči napredovale severno od Somme; prekoračile so reko Anere in zasedle nove postojanke na levem bregu vzhodno od Morlancourta. Tako javlja danes vojni stan.

Nove postojanke se nahajajo v okolici Beaumont-sur-Anere, Puisieux in Miraumonta. Na levem bregu Anere so angleške čete došle do gozda pri Thiepvalu.

Pariz, 16. avg. — Francoski vojni stan javlja danes, da so se francoske čete v prejšnji noči pomaknile bližje Roya. Napredovale so v okolici Villers-les-Rois in St. Aurlina ob reki Avere. Vzhodno so Francozi dosegli svojo staro bojno črto. Drugod na fronti so bili lokalni boji.

Umikanje Nemcev v Flandriji.

London, 16. avg. — Neuradno poročilo z bojišča se glasi, da se Nemci pričeli z umikanjem na severnem krilu ob reki Lys v Flandriji. Izpraznili so do dve miljii sveta na devet milj dolgi črti. To umikanje je svedo v zvezi s porazom nemške armade v Pikardiji, ki je prisilila sovražnika, da mora na vsi fronti od Remsa do morja "izravnati" črto.

Na pikardski fronti se nadaljuje proces uničevanja sovražne obrambe in prodiranja korak za korakom proti dvema bazama — Roye in Lassigny — ki ju Nemci zredito branijo. Kanadske čete so večeraj okupirale vasi Damery in Parvillers severozapadno od Roya; južno od Braya so Angleži prodrli do Proyata.

Francozi prodirajo počasi, toda stalno skozi hribe severozapadno od Ribecourta, ki oklepa Lassigny; tam so okupirali več kmečkih bivališč. Prodiranje skozi te hribe je počasno zaradi tega, ker ima sovražnik zelo gosta in dobro utrjena gnezda strojnih pušk na vsi črti, medtem ko Francozi še niso dobili težjih topov, da bi z njimi razbili sovražna strojnopuškarska gnezda.

Med Albertom in Arrasom so Nemci polagoma umikajo dalje in angleške patrulje pritiskajo za njimi. Sovražno umikanje, ki je zdaj v modi pri Nemcih na mnogih krajih fronte, je menda v soglasju z novo Ludendorffovo taktiko "varčevanja z močmi".

Po mnenju vojaških zvedencev v Londonu ni bil položaj na zapadni fronti še nikdar tako ugoden za zaveznike kakor je zdaj. Medtem ko so zavezniki še pred enim mesecem ugibali, odkod in kdaj pride prihodnji nemški val, so zdaj Nemci na vrsti, da uoblejijo, kje Foch zopet udari. Maršal Foch ima Nemce, kjer hoče, ne da jim miru podnevi ne ponoči in od njega je odvisno, kje zopet završi velika bitka. Nemške zagode, ki so jih nemški poveljniki s takim veseljem zabijali v zaveznikiško fronto, so zdaj pili v zaveznikiško fronto za Nemce same in po mnenju kritikov se Nemci ne bodo počutili varne, dokler se ne pomaknejo nazaj na svojo staro fronto ali pa še bolj nazaj do reke Mase, kar pomeni izpraznitev vse severozapadne Francije in več kot polovico Belgije.

Ameriški avijatiki uničili osem nemških letal.

Z ameriško armado ob Vesli, 16. avg. — Trije ameriški avijatiki — lajtnant Harold Buckley

iz Springfielda, Mass., lajtnant Edward P. Curtis iz Rochesterja in lajtnant Charles Glavatt iz Port Royala, Va. — so večeraj vrgli na tla osem nemških eroplanov v zračnih bojih na fronti ob reki Vesli.

Na velski fronti ni bilo posebnih infanterijskih bojev v zadnjih štiriindvajsetih urah in topniško bojevanje tudi ponehuje. Ameriške patrulje so prodrele v sovražne pozicije na več krajih in prizadale Nemcem večje izgube.

Nemški protinapadi so polagoma prenehali in zračni opazovalci javljajo, da sta dve nemški diviziji vojaštva zapustili fronto. Menda sta odšli v Pikardijo.

Nemci izgubili 6,000,000 mož.

Pariz, 16. avg. — Jutranji listi poročajo iz zanesljivega vira, da je bilo od začetka vojne do 21. marea t. l. 1,400,000 Nemcev ubitih na bojiščih; vse nemške izgube od začetka vojne do 31. julija 1918 znašajo pa okrog 6,000,000 mož, med katerimi je več kakor poldrugi milijon ubitih.

Izgube avstro-ogrške, turške in bolgarske armade štejejo tudi več milijonov mož.

Zračni napad na Pariz.

Pariz, 16. avg. — V prejšnji noči so nemški letalci napadli Pariz, toda francoski zračni branitelji so jih prepoznali, predno so mogli narediti kakšno večjo škodo. Vojni stan poroča, da so bombe imele le par žrtev in bilo je nekaj materialne škode.

To je prvi zračni napad na Pariz od časa junjske ofenzive.

Angleži bombardirali nemška mesta in vrgli na tla 29 eroplanov.

London, 16. avg. — Angleški avijatiki so večeraj ponovno obiskali Offenburg v Nemčiji in metali bombe na kolodvor z dobrimi uspehom. Med potjo so Angleži vrgli na tla štiri nemške eroplane.

V sredi so angleški letalci vrgli na tla 29 nemških letal in zmetali 50 ton bomb na razne nemške postojanke. Angleži so izgubili 16 letal.

Nemci odpirajo grobove in ropajo kovine.

Z angleško armado v Pikardiji, 16. avg. — Veliko pomanjkanje raznovrstnih kovin v Nemčiji je menda prisililo Nemce, da so pretaknili vse kote na okupirane francoskem ozemlju za kovinami in prizanesli niso niti grobovom. Vsa pokopališča v Pikardiji, ki so z reokupiranim teritorijem prišla v roke zaveznikom, kažejo znamenja nemškega vandalizma. V Mezieresu so našli Angleži vse grobove odprte in kar je bilo na krstah svinec, medenine, bakra ali srebra, so ga Nemci pobrali. Vzeli so tudi dragulje s mrličev. V Caixu so našli Angleži velik kup naropane kovinskega materiala, ki so ga zposlili Nemci iz vseh vasi v okolici, toda niso imeli časa vzeti ga s seboj, ko je prišla zaveznikiška ofenziva.

Demoralizacija nemške armade je jasno označena vsled kaosa, ki je ostal za njo. Povsod je videti veliko navlako orožja, municije, raznih spisov in listin in celo obleke ter škorenj — slika največje zmešnjave, ki je vladala v sovražnih vrstah, ko so morali zapustiti razsele postojanke.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada \$3 na leto, \$1.50 na pol leta in 75c na tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.15 na tri mesece.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2687 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2687 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawrence 4638.

Datum v oklepaju n. pr. (Juli 30-18.) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

AVSTRIJSKI AVTOKRATJE DIVJAJO PO STARI METODI.

Vladni mogotci v Avstriji niso nikdar bili mehkosrčni, če so narodi v črnožolti monarhiji zahtevali svobodo. Tudi v sredstvih niso bili izbirčni, da so pogazili ljudsko gibanje. Najpriljubljenejša so njim bila vedno taka sredstva, ki širijo strah in grozo. Pa to ni nič čudnega. Pokojni Franc Jožef je smatral črnožolto monarhijo za svojo fevdalno posest in ravnal je s svojimi podložniki kot grajščaki v srednjem veku s svojimi tlačani. Če se je tlačan vrpl svojemu fevdalnemu gospodu, so ga obsodili na smrt, ali pa vrgli v temno grajsko ječo, kjer je ob kruhu in vodi hiral počasi do smrti. In sedanji Korl, ki je po "milosti božji" postal njegov naslednik, smatra tudi sebe za fevdalnega gospoda v črnožolti fevdni domeni. V začetku ni tega kazal očitno. In če je kdo sodil, da so v Avstriji napočili drugi časi, je pozabil, da je Korl potomec nekdanjih roparskih vitev in da morajo vsled tega tudi pri njem prejalislej izbruhniti podedovane lastnosti po njegovih prednikih.

Habsburška rodovina spada med najbolj degenerirane rodovine, ki se ponašajo z dolgo vrsto prednikov, katerih edina skrb je bila, da so živeli v brezdelju na račun ljudstva. In zgoditi bi se moral res pravi čudež, če bi Habsburžani, ki vlada črnožolto monarhijo, imel človeško srce in videl v drugih navadnih ljudeh sebi enaka živa bitja, s katerimi je treba ravnati človeško. Če avstrijski Korl ni takoj ob nastopu vlade pokazal očitno svojih zverskih habsburških instinktov, se je potuhnil, da se kasneje masčuje nad svojimi podaniki, ki mu delajo skrb, ker zahtevajo svobodo in se hočejo osvoboditi črnožolte ječe.

In Korl se je masčeval.

Brzojav iz Londona je sporočil, da so nemški monarhovi in draždanski listi objavili vest, da je bilo štiri in sedemdeset českých vojakov eksekutiranih. Prepovedani so privatni in javni shodi, mnogo časnikov je zatrtih, drugi cenzurirani. Aretirali so mnogo oseb in jih pometali v ječo. Oživela je zopet vest, ki se trdovratno ponavlja, da je Alca Masaryk, hči znanega češkega revolucionarja dr. Masaryka, obsojena na smrt na Dunaju, ker je njen oče revolucionar in vodi boj za osvoboditev Čehov in Slovkov izpod habsburškega jarma.

Nemški listi dostavljajo, da je treba le majhnega dogodka — majhne iskre, da izbruhne revolucija na Češkem. Te vesti povedo, da je na Češkem in mogoče tudi na Dunaju proglašena preki sod in da divjajo zopet vojaška sodišča na ukaz gospodov na Dunaju. Korlu in njegovim svetovalecem z okrvavljenimi rokami in pozlačenimi fraki je zrastle greben in "pomirjujejo" ljudstvo po stari avstrijski avtokratični metodi.

V svoji divji jezi se znosujejo nad nedolžnimi osebami, slabotnimi ženskami, ker ne morejo doseči profesorja Masaryka, da ga izroče krvnikom. Vprav ta nizkotna masčevalnost dokazuje, da so avstrijski avtokratje moralno najnižji med vsemi avtokrati centralnih sil.

Strašne morajo biti razmere na Češkem, sploh v vsi Avstriji, če celo nemški listi v Draždanah in Monakovem pravijo, da je treba le majhnega dogodka, da izbruhne revolucija. Mera avstrijskih vladnih zločincev mora biti zvrhana, lok mora biti tako napet, da lahko vsak trenotek počasi, kajti drugače si ne moremo tolmačiti besed, da je treba le majhnega dogodka, da prihrumi vihar.

In ta vihar hočejo hudodelci s pozlačenimi fraki na Dunaju odvrniti z vislicami in ječami. To je avstrijska metoda, to je habsburški sistem.

Niso se pomorili zadosti ljudi, še jih žaja po človeški krvi!

Ali je sploh mogoče s takimi ljudmi sklepati mir, ali jim je še mogoče dovoliti, da po tej vojni vladajo narode, ki danes zdihujejo pod njihovo grozovlado?

Ne, to je nemogoče! V interesu človeštva, napredka in civilizacije je treba osvoboditi narode v Avstriji, da si po besedah predsednika Wilsona izberejo vladno, kakeršno sami žele. Črnožolta monarhija je dandanes najbolj nazad-

njaška država na svetu in je coklja napredku in civilizaciji. In zato je treba, da razpade, iz njenih razvalin se pa porode nove države z demokratično formo vlade, da se pridružijo svetovni ligi svobodnih narodov po tej vojni.

Velik zločinec je kajzer v Berlinu, a nič manjši hudodelci so Habsburžani na Dunaju. Zločinci in hudodelci pa ne sodijo v pošteno človeško družbo. Zanje je edino pravo mesto za omreženimi okni, ali pa v koloniji hudodelcev na samotnem in dobro zastraženem otoku.

DOPISI.

Clinton, Ind. — Prav dopade se mi pritrjevalen odmev dopisnice v 181. številki Prosvete, v katerem komentira moj zadnji dopis "o ženskih pravicah."

Res je, da se ženstvo ne zana toliko za politiko, kakor možiki, toda to ima svoje vzroke v razvoju človeške družbe. S civilizacijo je prišlo tudi osvobodjenje ženstva in razume se, da je vzel zelo mnogo časa, predno se je ženstvo vsaj deloma oprostilo spon, v katere so bile vključene dolga stoletja. V prejšnjih časih za časa fevdalizma so bili v navadi vedni vsakdanji boji. Vladala je le fizična sila in o kakih pravičnih sodiščih, parlamentih, ljudskih zastopnikih in drugih takih institucij ni bilo govora. Običaj so imeli v rokah cesarski uradniki, duhovščina in plemstvo. Masa je bila brezpravna brez obzira na spol. Eni so bili sužnji, katere je menda bog poslal na svet zato, da ubogajo, in drugi so bili zato, da uživajo sadove sužnjev in da jim ukazujejo. Sužnji seveda niso voljno trpeli, zato so se vedno upirali in zahtevali svoje pravice. Prišli so gospodje in jim pravili, da greše proti bogu in proti svojim predpostavljanim, ravno tako, kakor so nam pravili v starokrajških cerkvah in šolah, naj božjo pokornost in bogaboječnost pri tem pa se vadimo v zatajevanju in pokorščini, da bo naše zaslužjenje v nebesih toliko večje. Toda želje ljudstva po svobodi niso mogli umoriti niti z armadami, kaj žele s pobožnimi pridigami. Stoletja je vzel, predno so ljudje dobili, kar imenujemo splošno, enako in tajno volilno pravico. Stoletja je vzel, predno se je odpravila suženstvo in stoletja bo morda vzel, predno se odpravi mezdno suženstvo.

Medtem, ko so divjali boji, ne na voliših, nego okoli gradov, samostanov, med raznimi malimi knezi in kraljički, med kristjani in Turki, je morala biti žena večinoma varuhinja doma in se ni imela ni prilike ne časa zanimati se za kaj drugega. To ji je polagoma prešlo v meso in kri in tako se je rodila prislovica, da je žena namenjena domu in s tem mislijo reči, da je namenjena vni brezpravnosti. So ljudje, ki so še dandanes mnenja, da je ženska manj vredna članica človeške družbe, kar je še tudi posledica mišljenja iz barbarskih časov. Divji rodovi imajo žene še sedaj za sužnje. Turki trdijo, da žena nima duše in še mnogo takih primerov se lahko našteje.

Toda, čim bolj je prodirala civilizacija, tim bolj so se reševali spori v konstitucionalnih zbornicah. Na mesto grajščakov so si ljudje izvolili župane. Mesto grofov so prišli pošiljati v parlamente tudi moške iz ljudstva. Polagoma si je ljudstvo pridobivalo pravice na račun fevdalizma, aristokracije in avtokracije. Seveda nismo priborili ljudstvu še vseh tistih pravic ki mu pripadajo; če bi jih, bi ne obdajal vsega sveta požar svetovne vojne.

V evoluciji človeštva je napredovala tudi žena. Njen pravi napredek pa se je šele prišel v kapitalistični družbi, ko je bila žena potisnjena iz tesne domače sobe v velikanske tovarne, kjer si je morala skupno z možiki v potu svojega obraza služiti svoj vsakdanji kruh in prenašati tiste težave in neugodnosti industrijskega dela, kakor njihovi možiki vrstniki. Tedaj je je med ženstvom prišla vzbujati zavest, da so one enakovredne, da so izpostavljene enakim izkoriščanjem ako ne še večjem, kakor vsi drugi delavci. Trpeti so morale, kakor možiki. Dolžnosti so imele, kakor možiki, toda odrekli so jim vsake pravice in v mnogih krajih jih jim še danes odrekajo. Čez pol stoletja, morda še preje, se bodo ljudje čudili, kako je bilo mogoče družbi, ki se je ime-

novala kulturna, tako silno zapostavljati ženo.

Tovarne v vseh državah, zapletene v vojno, so danes zaposlene bolj, kot kdaj poprej. Velikanska kolesja se vrte noč in dan. Stotisoče, da, več milijonov žen-tva dela v teh tovarnah. Imajo dela, katerih ženske niso opravljale pred vojno, ker so bila pretežka. Imajo tudi dela, katerih ženskam niso zaupali, čež, da zahtevajo preveliko odgovornost. Vojna je vse te nazore spremenila. Ženske so danes upoševane v vseh poklicih in so zastopane tudi pri najtežjih delih. Opravljajo tudi odgovorne pozicije, katerih jim niso zaupali pred vojno, ker je bilo preveč možkih delavcev. Ker so ženske dobre v industriji, zakaj bi ne imele tudi dolžnosti in pravice v političnem življenju? Vojna je odgovorila na to vprašanje. Kar niso mogle ženske v Angliji doseči z velikimi boji in žrtvami pred vojno, so dosegle med vojno brez boja. Ravno to velja o več drugih državah. Čitali smo, da je predsednik Wilson pisal nekemu republikancu, članu ameriškega senata, naj ne bo Amerika zadnja, katere bo podelila ženstvu volilno pravico. V senatu je namreč nekaj senatorjev, ki nasprotujejo volilni pravici ameriškega ženstva in so zato, naj ostane ta stvar v področju posameznih držav ameriške Unije. Predsednik je v omenjenem pismu opozarjal, da Amerikanci zelo radi povdarjamo, da je borimo za demokracijo. Demokracija pa pomeni tudi žensko volilno pravico, katere večina ameriškega ženstva še nima. Zato apelira na senatorja, naj porabi svoj vpliv, da bo tak doatek k konstituciji Združenih držav, ki podeljuje ženstvu volilno pravico, kar najpreje sprejet. Na ta način bo vojna tudi ameriškemu ženstvu pripomogla do političnih pravic.

Čast vsaki ženi, ki se bori za ženske pravice; sicer pa vrši s tako borbo le svojo dolžnost, kakor vrši razredno zaveden delavec le svojo dolžnost, če se bori za interese delavskega razreda. Res je tudi, da bo treba na izobraževalnem polju med ženstvom še mnogo dela, tudi med slovenskim ženstvom. Če pa hočemo delovati uspešno, ne smemo stvari gledati od najtemnejše strani in obsojati ženstvo za nazadnjaško in nevedno ter videti samo slabe strani ženstva. Boljše je, da tisti, ki nas v izobrazbi nadkriljujejo, podučujejo in pripravljajo ženstvo na njegovo nalogo v moderni družbi. Poučujte jih o državljskih dolžnostih, o važnosti glasovanja itd. Ako bodo politično izobražene, potem ne bodo mogli z njihovimi glasovi razpolagati prižnice in spovednice.

Seveda mora ženstvo računati tudi na svojo lastno moč, zato je silno neumestno tritati čas in razburjati duhove s prepriji. Ženske bi morale poskušati, da se ta slabost polagoma odpravi. Posebno bi morali paziti časopisi, da ne bi priobčevali v javnosti ničesar, kar ima namen netiti osebne prepire.

Zelo stvarno je opisala vrta dopisnica iz naše naselbine, kaj bi bilo vse treba opustiti iz splošnega značaja žene, ako hočeigrati častno mesto v družbi. Prav je, da prihajajo dobri navki iz naših vrst. Prav bi pa bilo, da bi učiteljice takih navkov tudi same dejansko dokazale njihovo vrednost za izobrazbo žene. Zato le naprej po tej poti. Če je elevalandsko slovensko ženstvo lahko organiziralo svoj odtok Slovenskega republičanskega združenja, zakaj ga bi ne moglo tudi elimonsko ženstvo? Zato le ne dan z dejanji, da smo pripravljene ne samo pisati, nego tudi delovati na polju ženske emancipacije in za ljudske interese.

Christina Omahne.

V vojnovarčevalnih smakal: je denar najboljšje naložen.

S solunske fronte. — (Rojak Frank Hostnik je nam poslal dva pisma svojih prijateljev z evropskih bojišč z željo, da jih priobčimo. Ker bi vsebina utegnla zanimati razne znanke in prijatelje teh vojakov, želji radevolje ustrežemo.)

Dragi Franjo: — Tvoje pismo od dne 25. aprila sem prejel, za katerega ti izrekam najlepšo hvalo. Pišeš, da si bil presenečen, ko si videl moje ime. Tudi mene je zelo razveselilo, ko sem prejel tvoje pismo, kajti že dva leta nisem dobil nobenega pisma od domačih ljudi.

V naslednjih vrsticah ti bom na kratko opisal moje življenje od kar sem v bojnem metehu.

Na italijanski fronti sem bil 17 mesecev, potem pa sem bil en čas v bolnišnici. Dne 19. junija 1916 sem bil transferiran na rusko fronto, kjer smo se borili brat proti bratu. 12. avgusta 1916 sem bil ujet od Rusov in še več drugih rojakov. Delali smo skupaj v neki tvorani v Rusiji 6 tednov, nato pa smo vstopili v srbsko armado, toda pozneje jih je mnogo izstopilo. Tu nas je še precej Slovencev, ki pa nimamo z domom nikakih vezi, odkar smo prestopili rusko ozemlje. Doma sem bil zadnjič o Veliki noči 1916. Tvoj brat Anton (brat Frank Hostnika) je bil takrat v Kotoru. Od takrat nisem več čul o njem. Stričarjev Janc je umrl v Rusiji. To mi je sporočil Ratečnikov Gašper v Odesi. Veliko naših prijateljev je padlo v vojni in precej je nas raztresenih po svetu.

Dne 20. septembra 1917 smo odpotovali iz Rusije. Na Jadro smo se vkrcali v nekem pristanišču. Dne 3. oktobra smo dospeli v Anglijo. Potem smo se prepeljali čez Francijo, kjer smo bili mesec dni. Nato smo se vozili čez Italijo na Grško. Na tej fronti se nahajam od 1. decembra 1917. Z našim stanjem smo zadovoljni, kajti pri mačehi nam ni bilo tako dobro.

Že takrat, ko sem bil še doma, se je v naših krajih čutilo veliko pomanjkanje potrebščin. Draginja je bila velika, toda dostikrat nisi mogel kupiti zaželenih predmetov niti za drag denar, ker ni ni bilo na trgu blaga. Tudi kot vojak v avstrijski armadi sem bil večkrat lačen.

Tu smo z vsem preskrbljeni, razven, če povem, da večkrat primanjkuje novcev, kajti vedno ga radi zvrnemo po stari navadi en glazek ali dva, da se pri tem nekoliko poveseimo. V naši četi je 20 Slovencev, ki so vsi prostovoljci; med njimi je tudi nekaj ameriških Slovencev.

Prosim te, da mi sporočiš, če kaj več kje je Sinkov France in drugi domači. Ako moreš, mi sporoči njihove naslove kajti jaz upam, da se boš še oglasil.

Prejmite srčne pozdrave od vseh tukajšnjih Slovencev.

Valentin Starman, Albert Tomšič, (Knežak ob Pivki); Valentin Kejžar, (Gorica nad Škofjo loko); Ivan Škvarca, (Spodnja Idrija); Franc Končič, (Bled); Urh Bazant, (Litija); Bogataj Avgust, (Žiri); Alojzij Pogačnik, (Ljubljana); Ignacij Hočevar, (Metlika); Francišek Koňak, (Luče, Dolenjsko); Jožef Goli, (Pečice pri Škofjancu); Franc Mezek, (Cerkno, Gorjsko); Franc Lah, Ivan Strle, Mihael Koritnik, vsi iz Klanca pri Komendi v kamniškem okraju); Anton Alič, (Pevno pri Škofji loki); Anton Rode.

Vsi ti žele čuti od svojih prijateljev in znancev v Ameriki. Ako kateri, ki gori omenjene vojake osebno pozna, čita to vismo, naj mu piše. Vsi so v eni četi. Poleg imena napravite še sledeči naslov: 4. četa, 2. batalijon br. 12 Srbska armija solunska fronta (Armee de Serbe, Salonique).

Valentin Starman.

Solunska fronta, 14. julija. — Dragi rojak: Oprostite, ker te nadlegujem s tem pismom, kot nepoznanca.

Naslove tukajšnjih Slovencev je nam poslal že Val Starman. Do vas imam eno prošnjo in ta je, če bi mi mogli sporočiti naslove mojih rojakov vaščanov: Josipa, Matja in Janeza Gartner, Valentina Gosar, Janeza Sušter, Mihaela Gosser, Matevža Kejžer, Janeza Trojer, Jožefa Egard, Ano Sušter in Marijo Meseč, vsi doma iz vasi Sorica nad Škofjo loko. Zelo vam bom hvaležen, ako mi morate poslati naslov katerega omenjenih rojakov, kajti jaz še nisem dobil

nobenega sporočila od domačih ljudi od meseca avgusta 1916.

Prejmite iskrene pozdrave vseh tukajšnjih Slovencev.

Valentin Kejžer.

Joliet, Ill. — Tudi slovenska naselbina v Jolietu je pričela gibati. Poročila iz naše naselbine v Prosveti so bila zelo redka, toda upam, da bo v bodoče boljše v tem oziru.

V nedeljo dne, 11. avgusta je priredilo društvo Jolietška Zaveznost, št. 115, SNPJ, izlet v Stratišnikov vrt, ki je končal z dobrim uspehom.

Posestilo nas je več rojakov iz Chicago, med njimi tudi brat Filip Godina, ki je imel ob tej priliki govor o važnosti slovenskega republičanskega združenja in nam natančneje pojasnil delovanje in cilje te organizacije. Po končanem govoru se je prijavilo za pristop k Lokalni organizaciji SRZ, 10 novih članov. To je velik uspeh če se pomisli da smo ustanovili tukajšno lokalno organizacijo šele pred par tedni in da se moramo boriti proti različnim oviram.

F. Godinu želimo obilo nadaljnjih uspehov pri agitaciji za SRZ.

Na Slovence v Jolietu, ki se zanimajo za organizacijo SRZ apeliram, naj se udeležijo seje te organizacije dne 1. septembra ob 9. zjutraj v Horvatovi dvorani na vogalu Hickery in Ruby ceste. Slovenci, čas je, da se tudi naša naselbina pokaže slovenski in ameriški javnosti kot delavna v boju za demokracijo.

Frank Zupančič.

Glencoe, O. — Že dolgo se nisem oglašil v javnosti. Sedaj vam lahko sporočim, da smo tudi mi ustanovili podružnico SRZ, v katero je takoj pristopilo nad 30 članov.

Čitatelji Prosvete pa ne smete misliti, da smo se šele sedaj prebudili v tej mali naselbini za to velevažno gibanje. Takoj po objavljenju čilške izjave smo bili na strani pristašev SRZ in smo zanj agitali, kajti tudi med tukajšnjimi Slovenci prevladuje duh demokracije. Še predno smo organizirali podružnico, smo poslali izvrševalnemu uradu SRZ, \$27.17. Sprejeli smo tudi resolucije in jih odposlali na pristojna mesta, da jih seznanimo z našim stališčem.

Na drugi konvenciji Slovenskega republičanskega združenja bo zastopana tudi naša podružnica. Tajnik naše podružnice je Anton Gerden iz Glencoea.

Ignac Zlemberger.

(V Prosveti bomo priobčili serijo člankov, v katerih hoste lahko našli odgovor na Vaše vprašanje. Prvega smo priobčili v 190. številki na 4. strani. Op. ured.)

Pleasant Valley, Pa. — Nič nam ni po godu dopis v Prosveti iz tukajšnjega kraja, ki ga je pisal rojak Frank Kadunc. Ta rojak nam očita avstrijskantsvo in nam s tem krade dobro ime, ker nas hoče na ta način prikazati za sovražne Združenim državam. Ni kakor ni lepo od brata blatiiti člane društva v časopisu. To tudi ni v soglasju s pravili.

Vsi tukajšnji Slovenci od prvega do zadnjega smo kupili liberterty bonde ali vojnovarčevalne znamke in to vendar ni znak, da smo proti Združenim državam.

Ker nas mnogo rojakov po Ameriki pozna še iz časa westmorellandskega štrajka, ker so se mnogi preselili v različne kraje ameriške Unije, zato pišem to pojasnilo, da nas ne bodo napačno sodili. Izjavljam, da ni res, da smo avstrijskantske in da smo proti Združenim državam. Če je kdo, uaj ga dopisnik imenuje s polnim imenom, ne pa obdolžiti vse naselbine.

Če še nimamo podružnice SRZ, naj F. K. ne misli, da jo bo on ustanovil, posebno ne s svojim blatenjem rojakov. Tu se zavedamo gesla: Vsak misli zase. Pametno je od tistih, ki več vedo kakor drugi, da ljudi podučijo.

Če te prvi ne poslušajo, jih to še ni treba kritizirati in zaničevati. Vsakdo je vreden spoštovanja, najsihde bogatin ali siromak.

Jernej Kokalj.

POLET NA DALJAVO.

Dayton, Ohio. — Deset letalcev je zapustilo Wilbur-Wrightovo letalsko polje, da polete 3,000 milj daleč. Polet ima izobraževalen namen.

Razno iz inozemstva.

BOLSEVIKI SO SE UTRDILI V KREMLU SREDI MOSKVE.

Kajzer stremi po monarhiji v Rusiji.

Amsterdam, 16. avg. — Iz Moskve poročajo, da so se bolševiki utrli v Kremlo proti kontrarevolucionarjem. Vhodi v Kremlo so zavarovali s topovi in v notranjosti se nahaja velika zaloga živil in streliva.

Kremel je velika skupina cerkev in samostanov na hribu sredi Moskve, obdanih z debelim zidovjem, skozi katerega vodi peto vrat. Kremel ima edine dvajset stolpov.

Kemške čete so že v Petrogradu?

London, 16. avg. — Semkaj je prišlo nepotrjeno poročilo, da so nemške čete že v Petrogradu.

Dr. David Seakice, bivši tajnik Kerenskija, dokler je bil zadnji predsednik začasne vlade, je izjavil v intervjuju, da Nemčija čuti padee bolševiške vlade in hoče ponovno invadirati Rusijo z namenom, da očisti staro monarhijo pod svojo nadvlado.

Iz drugih virov javljajo, da se Nemčija pripravlja na ofenzivo v Rusijo v svrhu, da prodere do mурmanskega obrežja na severu in ustanovi svojo submarinsko bazo v Pečeni. Drugi del nemške ofenzive bo naperjen proti Transkavkaziji za osvojitve tamošnjih ruskih oljnih vrelcev in za kontrolo nad Kaspijskim morjem.

Prodiranje zaveznikov s severa in juga v Rusijo.

London, 16. avg. — Zaveznike čete so se izkrcale v zalivu Onega, na suho sto milj južozapadno od Arhangela. Čete, ki operirajo iz Arhangela, so že dosele v Paberskojako kakih sto milj južno od Arhangela ob železnici, ki vodi v Vologdo. Bolševiške čete so se dalj časa upirale in zato je prodiranje počasno. Drugi zavezniki oddelki prodirajo proti Kotlasu ob reki Dvini, ki je kakih 260 milj južno od Arhangela.

Obenem poročajo, da so angleške čete dosele v okrožje Baku ob Kaspijskem morju v Transkavkaziji. Angleži so prišli z mezopotamske fronte skozi Perzijo in njihova pot je bila zelo težavna. Šli so večidel čez gorate, divje kraje, kjer so se zdaj padajo spopadi z jatami mohamedanskih hribovcev.

Iz Vladivostoka javljajo listu "Times", da so čehoslovaške čete v Sibiriji v nevarnosti. Le del čehoslovaške armade med Volgo in Bajkalskim jezerom je oborožen, medtem ko je ostalim četam zmanjkalo streliva in drugih potrebščin.

Krajevna sovjetska vlada v Petrogradu se je preselila v Kronštad.

Vse kaže, da postane Rusija velikansko bojišče. Zavezniki prodirajo od treh strani (s severa, juga in vzhoda) in v notranjosti republike divjajo civilni boji, medtem ko na četrti strani intrigujejo in ropajo Nemci.

Amsterdam, 16. avg. — Iz Berlina poročajo, da je v nedeljo zborovalo v Moskvi 30.000 delavcev, ki so se izrekli za boj proti bolševikom. Obenem javljajo iz Moskve, da je mesto v stanju obrambe in sovjeti je pripravljeni za vsak napad.

Poročilo bolševikov o boju na treh frontah.

Stockholm, 16. avg. — "Politiken", glasilo švedskih bolševikov, je prejela brzoglasno poročilo iz Moskve, da se Čehoslovaki stalno umikajo. Bolševiške čete so jih premagale na uralski fronti pri Tasilovki in jih vrgle nazaj na Petropavlovke 25 vrst južozapadno od Novouzenska. Bolševiki so se umaknili ob cesti Bujnsk-Simbirsk do Kašinke.

V okrožje Saska so bolševiki reokupirali Pekaterinovko, kjer so vplenili večjo množino pušk in bomb. V okrožju Voroneža so bolševiki vzeli Kalac in Krasnopolje z velikim plenom vred in pognali kozake na drugo stran reke Tisane v smeri proti Povorinsku. Iz praznili pa so (bolševiki) železniški postaji Jaršenskaja in Aleksij-kovo.

Na kubanski fronti ob Črnem morju je čehoslovaška kavalarija napadla postaje Burulskaja, Je-kverinskaja in Culuvoskaja. Na mурmanski fronti so bolševiki 4. t. m. okupirali Izakogarko. Kurir-

ji, ki so prišli v Moskvo iz vzhodne Sibirije, poročajo, da je vsa pokrajina naokrog Bajkalskega jezera v rokah sovjetskih čet.

V Moskvi je bilo aretiranih mnogo francoskih in srbskih častnikov.

Harden zopet čita levite pruskim militaristom.

Washington, 16. avg. — Maximilian Harden je v zadnji številki svojega lista "Die Zukunft", zopet naperil oster napad na pruske militariste. Zanimivo je, da je nemški cenzor pustil list z omenjenim člankom v Švico, odkoder je dospel posnetek z diplomatičnimi depečami včeraj v Washington.

Harden piše, da duša moderne Nemčije se lahko označi s tremi besedami: Doli na kolenih. Dalje pravi: "V tem hipu, ko se oginjni jeziki slovanske mržnje, ki ustajajo na vseh štiri vogalih Rusije, zgrinjajo v en sam veliki plamen, se naši vladarji pečejo z vprašanjem, kako bi postavili nove prestole in dobili kandidate zanje na slovanskih tleh. Naredili so politični zakon, ki ga 44 odstotkov prebivalstva v prizadetih deželah ne more niti ga ne bo nikdar odobrilo. Ali res hočejo naši vladarji podpirati načrte sovražnika in združiti v en sam plamen vse iskre, ki tle od Vladivostoka do Sebastopola in od Mурmanska do Reke? To so usodne duše je umaknil staremu pruskemu duhu, ki je zaslužil vse, kar je nemškega in postavil Nemčijo v največjo nevarnost."

Harden nato napada prusko gosposko zbornico, posebno pa kneza Salmhostmarja, ki je neki dejal, da sedanja vojna ni nič drugega kakor konflikt med ameriškim in nemškim nazorom o svetlu. Harden piše: "Ali mislite, da so Angleži in Američani res taki kakor jih slikajo naši nazadnjaški listi? Ob Izerju, pri Arrasu in Dormansu so dokazali, da niso. Prelili so svojo najboljšo kri in žrtvovali na stotisoče življenj brez kakršnih sanj osvajanja, temveč edinole za svoje ideje. Ali se to strinja z vašo sliko, s katero jih hočete prikazati?"

Senator Lewis v Parizu.

Pariz, 16. avg. — Ameriški senator James Hamilton Lewis iz Illinois je prišel danes v Pariz. Obiskal je generala Pershinga in v nekaj dneh namerava posetiti ameriško fronto.

Bolgarski kralj je bolan.

Ženeva, 16. avg. — Iz Monako-va poročajo, da se nahaja bolgarski kralj Ferdinand v Naheimu (Nemčija) v zelo kritičnem stanju. Kajzer mu je preskrbel zdravniška specialista, ki preiskuje njegovo duševno stanje.

Italijanski socialisti pogostili ameriško delegacijo.

Rim, 16. avg. — Italijanske socialistične skupine so včeraj priredile gorak sprejem delegaciji ameriških manjšinskih socialistov pod vodstvom Johna Sparga. Pri sprejemu so bili navzoči tudi zastopniki vseh strokovnih delavskih organizacij v Rimu. Ameriški sodrugi so razložili Italijanom stališče ameriškega delavstva, ki je za vojno do zmage nad kajzerizmom.

Vojna in preostanek ženstva.

London, 16. avg. — Neki italijanski učenjak je pravkar izdal knjigo, v kateri piše, da so v Angliji po vojni 121 žensk v starosti od 20 do 44. leta na vsakih 100 moških, če se vojna konča prihodnje leto. Na Francoskem bo 124 žensk na sto moških. Pisatelj pravi, da v bodoče moški lahko izberejo kaj boljšega, ko pa bo dovolj žensk na izbiro.

Ameriške vesti.

TRINAJST PRISILJENCEV SE POSLOVILO OD PRISILNIČE.

Chicago, Ill. — Iz prisilne delavnice se poslovilo trinajst prisiljenec brez občajnega slovesa. Sedeli so za omreženimi okni v južni celični hiši. Nekaj prisiljenec je planilo na stražarja, ki ljencev je planilo na stražarja, ki

trajala to hišo. Zvezali so ju, prestrašila do nezvesti in njima zametli usta. S kljupci, ki so jih dobili pri njima, so odprli še druge prisilce, tako da se je trinajst prisiljenec poslovilo od prisilničev.

TOVARNE SOVRAŽNIH TUJEZEMCEV BODO PRODANE.

New York, N. Y. — Posvetovalni odbor varuha tujezemskih posesti izdeluje načrt, da prodajo tovarne sovražnih tujezemcev, ki so vredne do \$250.000.000. Podjetje Oresten-Arthur Kop-

pod podjetje v Koppedu, Pa. bo prvo prodano. Njegova vrednost cenijo na \$1.000.000.

Podjetja štiridesetih korporacij s kapitalizacijo nad \$100.000.000 bodo prodali sedaj, podjetja 100 korporacij s kapitalizacijo nad \$150.000.000 bodo prodana, ko jih prodajalna organizacija pripravi za trg.

SLAVNOSTNO PRAZNOVANJE DELAVSKEGA PRAZNIKA.

Chicago, Ill. — Slavnostni odbor za praznovanje Delavskega praznika dne 2. septembra je objavil svoj program.

Predsednik Wilson bo vodil povorko in pohod prične ob desetih dopoldne od vogala Michiganse ceste in Randolphove ulice. Od tukaj bodo delavski bataljoni marširali proti severu do Madisonove ulice, vzhodno do Dearbornove ulice, južno do Adamsonove ulice, vzhodno do State ulice, južno do Jacksonovega bulevarda in zapadno do reke. Tukaj se povorka razpusti.

Prihajajo, da bo 150 tisoč delavcev v povorki.

Vse reči za vojno razstavo v Grant Parku so že na potu. Aranžirana za vojno razstavo je pod vodstvom Edwarda Moora.

Ob prihodu predsednika Wilsona bo 2.500 unikijskih godbenikov zagrlo "Star Spangled Banner" njemu v pozdrav.

HAMMERLING IN TUJEMSKO ČASOPISJE.

New York, N. Y. — Hammerling, načelnik "Zvez tujezemskih časopisov," je priznal, da je prejel denar od znanega dr. Rumelyja in da je predlagal svoje račune nekemu dr. Albertu, ki je bil glava pruskih vohunov v Ameriki. Hammerling je nadalje izpovedal, da je razdelil ta denar med časopise, ki so bili pod njegovim predsedništvom združeni v "Zvezi tujezemskih časopisov," ki so nosili njegovo znano znamko. "American Association of Foreign Language Newspaper" — "Membership Label."

Bil je zaslišan kot pričča tudi A. Gabriel, ki je pričal, da je bil Bernstorff v pisarni Hammerlinga in da mu je Hammerling rekel: "Arthur (Gabriellovo kratno ime), kar je bilo, več, držljazobmi."

Gabriel je nadalje pričal, da je koncem meseca prejel v svoji kuverti \$500 kot nagrado. Njemu in Datnerju je Hammerling naročil, da naj z ekspresnim vozom prepele knjige in spise v neko hišo na Peti cesti in vse sežge.

PO NESREČI USTRELIL SVOJO SOPROGO.

Pueblo, Colo. — 35-letni Charles A. Griffin, uslužbenec v jeklarni, je po nesreči ustrelil svojo soprogo. Griffin je imel le eno roko in njegova soproga je navadno čistila njegov samokres, ki ga je po čiščenju vedno sam nabil. Ko je nabil samokres, se je sprožil po nesreči in krogla je zadela njegovo soprogo v desno oko. Griffin je po nesreči nameraval izvršiti samomor.

PET PEKARNI ZAPRTIH.

Chicago, Ill. — Alfred S. Adam, šef preiskovalnega biroja v živilski upravi je dal zapreti pet pekarn za nekaj dni in do nedolocene časa, ker so kršile živilske odredbe. Tri pekarnje so darovale prostovoljno doneske "Rdečemu križu" in obljubilo, da v bodoče ne kršijo odredb.

Mlin White Milling kompanije v Bridgevillu, Ill., je zaprt za dva dni. Preiskovalci so pronašli, da niso sprejemali certifikatov za nadomestila pri izmenjavi moke za pšenico, da niso prisilili farmarjev, da podpisajo pšenično obljubo in da so izmenjali moko za pšenico osebam, ki so oddale svoje farne v najem in niso pridelale pšenice.

NOVO POSOJILLO FRANCILJ.

Washington, D. C. — Zakladniški department je posodil Franciji \$200.000.000. Vse posojilo Franciji znaša \$2.065.000.000.

MESTO SEBE JE USTRELIL SINA.

Lenox, Mass. — 30-letna mrs. Gladys Dunn je hotela ustreliti sebe, pa je zgrešila cilj. Krogla je zadela njenega 2½-letnega sina v glavo. Zdravniki so proglašili Dunnovo za umobolno.

POTAPLJAČE SO NA NOVO POBARVANE.

Boston, Mass. — Ribiči, ki se se rešili s potopljenih ribiških ladij po nemški potapljači ob novogangleški obali, pravijo, da so vržena ladja ni tako dolgo na križarjenju, kot pripovedujejo njeni oficirji. Potapljača je pobarvana belo in dva ribiška kapitana soglašata, da ni dolgo od tega, ko je bilo telo potapljače pobarvano. Zdi se, da ni potapljača od maja v ameriških vodah.

Potapljačo so opisali, da je dolga 300 čevljev in je oborožena z dvema topovima. Moštvo šteje približno 100 pomorščakov in kapitan potapljače je bolj podoben Angležu kot Nemcu.

PREROK O PRIHODU KRALJESTVA ZAMORCEV OB SOJEN NA SEDM LET.

New York, N. Y. — Max Freudenheim, ki je delal propagando za črnožolto monarhijo in avstrijske avtokrate, je obsojen na sedem let ječe, ker je podžigal zamorce v Harlemu, naj ne vstopijo v armado, in tako preprečeval izveditev vojaškega nabornega zakona.

Freudenheim je bil nastavljen kot zavarovalni agent. Tako je prišel v dotiko z velikim številom zamorcev, katerim je pripovedoval, da so neumni, če se bojujejo za Združene države. Kadar bo kajzer zmagal, je dejal zavarovalni agent, bo ustanovil kraljestvo za zamorce v Združenih državah. Grozil je zamorcem, če jih ujamejo Nemci na Francoskem, da jih bodo sesekali na kose kot podgane. Pri razkladanju zamorskega kraljestva je pravil, da bodo zamorci imeli svojega kralja in kraljico in vsakdo bo imel priliko do dela.

V ZADEVI OLJA.

Washington, D. C. — Združene države in Velika Britanija sta izročili mehiški vladi diplomatsko noto, v kateri ugovarjajo proti oljnozemljišnim odlokom predsednika Carranza, ki skoraj konfiscirajo oljna zemljišča.

Mehiška vlada je odgovorila na britski protest, v katerem pravi, da ne prizna pravice nobenemu tujemu narodu, da protestira proti notranjim zakonom Mehike. Mehški minister za zunanje zadeve pravi, da je edina pravilna pot za prizadete stranke, da se obrnejo na sodišče.

V Washingtonu se niso dobili odgovora.

Ameriške in britske kompanije so se medtem zedinile, da se ne pokoravajo odlokom in se obrnejo za protekcijo svojih interesov do svojih vlad.

Zastopniki ameriških kompanij pravijo, da je Ballin, ravnatelj "Hamburske-ameriške parobrodne družbe" rekel javno, da imajo obljubljeno veliko prekomorsko oljno posest po končani vojni.

Zavezniki potrebujejo na leto 430.000.000 sodov srovskega olja in odvisni so popolnoma od Združenih držav. V Združenih državah lahko na leto producirajo 315.000.000 sodov olja. Na mehiškem oljnem polju pa dube 130.000.000 sodov.

PROFITARJI OBTOŽENI SABOTAŽE.

New York, N. Y. — Devetnajst oseb in dve tverdi, ki sta producirali defektivne vojaške plašče, so pod obtožbo sabotaže, ki jo izvrši vsakdo, kdor namenoma dovrši defektivno delo. Sabotaž kaznujejo z \$10.000 denarne globe in do 30 let ječe.

TOVARNE SOVRAŽNIH TUJEZEMCEV BODO PRODANE.

New York, N. Y. — Posvetovalni odbor varuha tujezemskih posesti izdeluje načrt, da prodajo tovarne sovražnih tujezemcev, ki so vredne do \$250.000.000. Podjetje Oresten-Arthur Kop-

pod podjetje v Koppedu, Pa. bo prvo prodano. Njegova vrednost cenijo na \$1.000.000.

Podjetja štiridesetih korporacij s kapitalizacijo nad \$100.000.000 bodo prodali sedaj, podjetja 100 korporacij s kapitalizacijo nad \$150.000.000 bodo prodana, ko jih prodajalna organizacija pripravi za trg.

SLAVNOSTNO PRAZNOVANJE DELAVSKEGA PRAZNIKA.

Chicago, Ill. — Slavnostni odbor za praznovanje Delavskega praznika dne 2. septembra je objavil svoj program.

Predsednik Wilson bo vodil povorko in pohod prične ob desetih dopoldne od vogala Michiganse ceste in Randolphove ulice. Od tukaj bodo delavski bataljoni marširali proti severu do Madisonove ulice, vzhodno do Dearbornove ulice, južno do Adamsonove ulice, vzhodno do State ulice, južno do Jacksonovega bulevarda in zapadno do reke. Tukaj se povorka razpusti.

Prihajajo, da bo 150 tisoč delavcev v povorki.

Vse reči za vojno razstavo v Grant Parku so že na potu. Aranžirana za vojno razstavo je pod vodstvom Edwarda Moora.

Ob prihodu predsednika Wilsona bo 2.500 unikijskih godbenikov zagrlo "Star Spangled Banner" njemu v pozdrav.

HAMMERLING IN TUJEMSKO ČASOPISJE.

New York, N. Y. — Hammerling, načelnik "Zvez tujezemskih časopisov," je priznal, da je prejel denar od znanega dr. Rumelyja in da je predlagal svoje račune nekemu dr. Albertu, ki je bil glava pruskih vohunov v Ameriki. Hammerling je nadalje izpovedal, da je razdelil ta denar med časopise, ki so bili pod njegovim predsedništvom združeni v "Zvezi tujezemskih časopisov," ki so nosili njegovo znano znamko. "American Association of Foreign Language Newspaper" — "Membership Label."

Bil je zaslišan kot pričča tudi A. Gabriel, ki je pričal, da je bil Bernstorff v pisarni Hammerlinga in da mu je Hammerling rekel: "Arthur (Gabriellovo kratno ime), kar je bilo, več, držljazobmi."

Gabriel je nadalje pričal, da je koncem meseca prejel v svoji kuverti \$500 kot nagrado. Njemu in Datnerju je Hammerling naročil, da naj z ekspresnim vozom prepele knjige in spise v neko hišo na Peti cesti in vse sežge.

PO NESREČI USTRELIL SVOJO SOPROGO.

Pueblo, Colo. — 35-letni Charles A. Griffin, uslužbenec v jeklarni, je po nesreči ustrelil svojo soprogo. Griffin je imel le eno roko in njegova soproga je navadno čistila njegov samokres, ki ga je po čiščenju vedno sam nabil. Ko je nabil samokres, se je sprožil po nesreči in krogla je zadela njegovo soprogo v desno oko. Griffin je po nesreči nameraval izvršiti samomor.

PET PEKARNI ZAPRTIH.

Chicago, Ill. — Alfred S. Adam, šef preiskovalnega biroja v živilski upravi je dal zapreti pet pekarn za nekaj dni in do nedolocene časa, ker so kršile živilske odredbe. Tri pekarnje so darovale prostovoljno doneske "Rdečemu križu" in obljubilo, da v bodoče ne kršijo odredb.

Mlin White Milling kompanije v Bridgevillu, Ill., je zaprt za dva dni. Preiskovalci so pronašli, da niso sprejemali certifikatov za nadomestila pri izmenjavi moke za pšenico, da niso prisilili farmarjev, da podpisajo pšenično obljubo in da so izmenjali moko za pšenico osebam, ki so oddale svoje farne v najem in niso pridelale pšenice.

NOVO POSOJILLO FRANCILJ.

Washington, D. C. — Zakladniški department je posodil Franciji \$200.000.000. Vse posojilo Franciji znaša \$2.065.000.000.

MESTO SEBE JE USTRELIL SINA.

Lenox, Mass. — 30-letna mrs. Gladys Dunn je hotela ustreliti sebe, pa je zgrešila cilj. Krogla je zadela njenega 2½-letnega sina v glavo. Zdravniki so proglašili Dunnovo za umobolno.

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ostanovljena 2. aprila 1904.

Inkorp. 17. januarja 1907 v drž. Illinois.

GLAVNI STAN: 2637-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik: John Vogrich, box 290, La Salle, Ill.
I. Podpredsednik: J. Bratkovič, R. F. D. 4, box 56, Girard, Kans.
II. Podpredsednik: Josef Kuhelj, 9409 Ewing Ave., So. Chicago, Ill.
Tajnik: John Verderbar, 2708 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.
Zapisknik: John Molek, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

NADZORNI ODBOR:

Jože Ambrožič, box 351, Canonsburg, Pa.
Paul Berger, 741-1st St., La Salle, Ill.
F. B. Taucher, 674 Ahsey Ave., Rockspring, Wyo.

POROTNI ODBOR:

Anton Hrest, box 140, Canonsburg, Pa.
Jože Radišek, box 432, Smithton, Pa.
Rudolf Pletierick, box 436, Bridgeville, Pa.
Jakob Miklavčič, L. Box 3, Wilcox, Pa.
M. Petrovich, 14815 Hale Ave., Collinwood, O.

UREDNIK PROSVETE:

Jože Zavartnik.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6203 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

VSE DENARNE ZADEVE IN STVARI, ki se tičejo gl. upravnega odbora in S. N. F. J. naj se pošiljajo na naslov: JOHN VERDERBAR, 2637-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

PRITOŽBE GLEDE GENERALNEGA POSLOVANJA se pošiljajo na naslov JOŽE AMBROŽIČ, box 351, Canonsburg, Pa.

Pritožbe preprijave vsebine, ki sta jih redili prva in druga instance, se pošiljajo na naslov: ANTON HREST, box 140, Canonsburg, Pa.

VRI DOPISI, razprave, članki, naznanila itd. na "Prosveto" se pošiljajo na naslov: UREDNIŠTVO "PROSVETE", 2637-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE UPRAVNIŠKE STVARI, naročila, oglaš, se pošiljajo na naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETE", 2637-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

V korespondenci s tajništvo S. N. F. J. urednimstvom in upravnimstvom "Prosveto" ne rabite imen uradnikov, marveč napišite naslov, ki je tu naveden, ako želite, da bo vsaka stvar hitro rešena.

VPLIV DOBRE MEZDE.

Washington, D. C. — Odkar so bile povisane mezde delavcem v železniških delavnicah, se je vrnilo nazaj na železnice nad 5.000 delavcev, ki so prej pustili delo radi prenizke mezd. To je povzročilo, da je železniška uprava dobila potrebne delavce, da izvrše popravila na železniških vozovih in lokomotivah. Železniška uprava upa, da bo popraviljenih na tisoče železniških voz in lokomotiv, preden pritiče zima, ki so lanske zimo stali na stranskih tirih.

Na Conwayjskem kolodvoru pennsylvanske železnice dela zdaj štirikrat toliko delavcev, da izvrše popravila. Železniška uprava je rešila nalogo, katero niso mogle rešiti železnice, dokler so bile pod privatno kontrolo.

ZADNJE VESTI.

BRAZILSKA LADIJA POTOPLJENA.

New York, N. Y. 16. avgusta. — Nemška potapljača je z ognjem iz topov potopila brazilsko motorno ladjo "Madrugada" v bližini Winter Quater Shoula. Moštvo se je rešilo.

REKORD PRI GRADNJI ŽELEZNICE.

Pariz, 16. avgusta. — Za francoske fronte so zgradili 130 kilometrov dolgo železniško progo v sto dneh, ki veče sever s jugom. Zgraditi je bilo treba dva važna mostova in 375 jardov dolg predor.

NEZGODA NA ŽELEZNICI.

Baltimore, Md. 16. avgusta. — Na železniškem križišču je vlak pennsylvanske železnice udaril v avtomobil in ga zdrobil na kose. Sedem oseb je ubitih. Nezgoda se je zgodila blizu stranskega tira ob Middle Riverju.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Cenjenim naročnikom in čitateljem želimo naznaniti, da so naši potovalni zastopniki na agitaciji za pobiranje pteklele in nove naročnine. Toplo jih priporočamo vsem rojakom, da jim gredo na roke in se naroče na list. Zastopnik Louis Kveder se nahaja v Pennsylvaniji. Zastopnik John Burnik je sedaj v državi Kansas in zastopnik A. Jankovič bo obiskal vse slovenske rojake v državi Indiani. Ujjudno priporočamo, posebno starim naročnikom, da poravnajo naročnino pri njih in ravnotako tudi vsem slovenskim rojakom, ki še niso naročili na "Prosveto", da se naroče. Upravitelj.

Dr. Koler

SLOVENSKI ZDRAVNIK

638 Penn Ave., Pittsburgh, Pa.

MONNA LISA.

Ivan Cankar.

(Dalje)

"Ali vidiš?"
 "Da!"
 "Pazno pogledaj, samo z levim očesom!"
 Tudi jaz sem zatisnil desno oko.
 "Kaj vidiš?"
 "Portret je... ženska, nič posebno lepa..."
 "Ne, ne... seveda, ti gledaš z drugačnimi očmi, ker stojiš sakorekoč... Ali se ti ne zdi, da je umetnik hotel naslikati pravzaprav repo?"
 "Repo?"
 "Tisto podzimsko repo mislim, tisto ploščato, široko, ki ima zgoraj šop, spodaj čop... Ali se ti ne zdi?"

"Prav zares, da se mi ne zdi!... Ženski obraz je, kakor tudi ga ogledujem... pa če bi ga z nosom gledal!"

"Ne zameri, prosim, ne zameri nevednežu! Ti seveda, ki takorekoč... ti vidiš drugače... vidiš lepoto, jaz repo!"

Nenadoma se je tako zdrnil ter se me oklenil, da sem se prestrašil. Kazal je s trepetajočo roko.

"Tam, tam!"
 Na steni je visela v skromnem okvirju najhna, precej navadna slika; slika tiste vrste, ki takorekoč molče; človek gre mimo in ne ve, kaj bi rekel. V katalogu je bilo napisano: "Breze v mraku".

Izpustil je mojo roko, sključil se je v dve gube, strmel je na tiste "breze v mraku" in je težko sopel.

"Kolika lepota, kolika lepota!"

"Čedna stvar!"

"Čedna stvar, ne zameri!... Seveda, ti gledaš drugače... Ali moje oči, te moje nevedne oči so ugledale nebesa... polleknil bi človeka!... Ti seveda... vsa višja so tvoja nebesa!... O da bi mogel zakleniti človeka to lepoto v svoj tih hram, v svoj skrivnostni vrt, da bi jo molil vsak večer, vidno znamenje nevidne lepote božje!"

Tolika navdušenost se mi je zdela neodkrita, srčna in odurna; toda navsezadnje... še za vse drugačne stvari so bili navdušeni ljudje. In zaradi visokih besed... saj ne ve, kako se mu cpleta jezik.

Nobene slike ni maral več videti, tudi govoril je edino še o "brezah v mraku" ter kako in kje bi visela slika v njegovem "skrivnostnem vrtu". Tudi na cesti je govoril dalje, samo glasneje. Spremljal sem ga prav do doma; ko sva se v veži poslovila, je bilo blizu enajstih dopoldne. Natihem sem upal, da me povabi za trenutek seboj, vsaj na čašico predjužinske slivovke, če ne drugače; ali upal nisem tako močno, da bi bil žalosten, ko je s tenkim krivencastimi nogami odhitel po stopnicah.

Še tisti dan me je obsedela misel, ki sem jo nazadnje res izvršil. Računal sem dolgo in tehtno. Bilo je nadvse jasno, dasi moram najprej osvojiti njega, kakor je, priskutnost in gnusoba. Osvojiti si ga, čisto ga prikleniti nase. Ne z enim samim mahom, kar izza hrbita, temveč previdno, poigrama, korak za korakom. Res je morda zvatorepce; ali še v vsakem zvatorepstvu je bilo vse polno otroške lahkovernosti. Sklenil sem, da kupim tiste bedaste "breze v mraku" in da jih poklonim gnusobi.

Ker je bila razstava že skoraj ob zaključku, sem šel k Jakopiču in sem napravil to kupčijo. Nekoliko sram me je bilo; za tisti denar bi bil lahko dobil vse kaj drugega; tudi Jakopič sam je privzdignil obrvi in je narahlo zahrkal. Meni pa v tistih časih ni bilo do umetnosti in do stanovskega ugleda.

Ko sem romal z brezami proti stanovanju Bennatija, po tisti ozki, temni cesti z razdejanim tlakom, me je obšlo neprijetno čustvo — kakor da bi šel milošče prosit. Pomislil sem, če bi ne bilo boljše, da bi to nevedno skrupulo, ki mi je bilo v roki težko kakor kamen, oddal postreščku in zraven še lepo pismo, v katerem bi z vso skromnostjo in na takten način poklonil skrivnostnemu vrtu to vidno znamenje nevidne lepote božje. Vez hvalečnosti bi ne bila nič slabjša... sam je rekel, da je hvaležnost najlepša čednost na svetu. In bolj taktno bi bilo tako ravnanje, takorekoč bolj gosposko in umerjeno. To romanje, to trkanje na zaklenjene duri pa je vsiljivo, dvoumno — kakor da bi ponujal šopek dami, ki ne mara ne šopka in ne mene in ne ve, ali bi me zapodila, ali bi se z zlaganim smehljajem zahvalila.

Ob takih mislih sem stal v veži, skoraj že pod stopnicami. In še v dvomih, še v vsem neprijetnem obotavljanju sem vzdignil roko in sem pozvonil. Najmanj četrt ure sem stal pred durmi kakor oboževalec, ki čaka trepetajoč in prisluškajoč, da ga pokliče pred sodnika. Ali ni stopil previden korak proti durim? Ali ni pogledalo radovedno oko skozi ključavnico? Ali niso zašepetali pritajeni glasovi?

Nenadoma in truščema so se odprle duri, tako da sem se prestrašil ter odskočil za korak. Pred menoj je stal Bennati v dolgi pisani halji; njegov obraz se mi je zdel ves spremenjen; glava sklonjena, ustna stisnjena, pogled temen in sovražen. Morda se mi je tako le zdelo, zakaj v tistih časih sem bil omamljen in sem slabo videl, kakor sem že povedal. Tudi on je odskočil za korak, nato pa mu je sama cukrena sladkost nabrala lice v tisočere gube.

"Ti, prijatelj! Kako dolgo sem te čakal, s kotlikom hrepenenjem! Vsak sleherni večer sem te videl, odpiral sem duri, prisluškaval v vežo... Naposled! Pozdravljen v moji skromni domačiji, nevedni, da bi jo počastil učenjak, ki stoji takorekoč..."

Zgrabil me je pod pazduho, vlekel me je v prvo izbo ter me posadil na rofo. Izba je bila opravljena zelo preprosto in po mojih mislih tudi

zelo neokusno; kakor da bi bilo pohištvo po golem naključju zneženo iz vseh časov in vseh krajev; nemirno je bilo vse, gostobesedno in zlagano, kakor gospodar sam.

"Kateri angel ti je bil pokazal k meni pot? Srečen sem, tresem se od sreče, takorekoč..."

Spet se mi je vzdigaval v prsih gnus, ker sem čutil, da so vse besede nemarno zlagane, da je bil tudi pozdrav zlagan. Nerodno in v zadregi sem odvijal omot in nisem vedel, kaj in kako bi rekel.

"Prinesel sem ti... Zadnjič si bil tako navdušen, da sem si mislil: zakaj bi mu ne napravil te male, čisto male prijaznosti? Take malenkosti ti rekel bi, taki bomboni utrjujejo prijateljstvo. Sprejmi jih iz mojih rok..."

Ugledal je "breze", opotekel se je, zgrudil se na zofa, položil roke na kolena, nagnil glavo globoko na ramo in zamižal. Zdelo se mi je celo, da je njegov obraz bolj siv in star, nego po navadi.

Planil sem, skočil k njemu ter ga stresel za rame.

"Prijatelj... za božjo voljo!"

Ozrl sem se po izbi, tam nekje je stal vrč poln vode.

"Prijatelj... prosim te... nikar!"

Skropil sem na vso moč, da je curljala voda preko čela mimo nosa ter kapala od tenke brade na telovnik. Polagoma in počasi je vzdignil trepalnice, pogledal me je srepo z motnimi, tujimi očmi, kakor iz sanj. In je šepetal težko sopeč:

"Prijatelj... o prijatelj!"

In nenadoma, kakor da je siloma zbral vse svoje poslednje moči, je razprostrl roke ter je planil pokonec v svoji dolgi pisani halji.

"Prijatelj... dobronik!" je zakričal in me je objel tako tesno krog vratu, da si je otiral svoja mokra lica ob mojih.

Mene je zabelelo od studa. Ali objemal sem ga tudi sam — kako bi drugače? Kakšna gnusna komedija!

Vzdramil se je, ozrl se po izbi, ozrl se name in njegove oči so bile vse solzne.

"Torej ni še, ni še prijateljstvo prazna beseda, z dimom in vetrom bežeča! Torej ni še, ni še izumrla dobronost, tista sveta, čista dobronost, ki otira tuje solze in ne misli na svoje!"

Najraje bi mu bil pljunil v obraz; toda prigovarjal sem mu in tolažil sem ga z rahlim, mirnim glasom.

"Zakaj se vznemirjaš, prijatelj? Taka malenkost... ni vredno, da bi človek govoril, kaj šele, da bi omedleval... Če bi ti prinesel bogastva, zaklad izpod Krima, ne rečem..."

Postavil se je predme ves užaljen, grenak.

"Malenkost? Malenkost!... Kaj je veliko, mogočno, nadzemsko? Umetnost, lepota, dobronota, nebesa — malenkost!... Ali veš, prijatelj, da si mi rešil življenje, pravkar, v tem trenutku? Od tiste blagoslovljene ure, ko sva stala pred to podobo, pred tem vidnim znamenjem... ni bilo v moji glavi nobene misli več, v mojem srcu nobene ga poželenja več, nego: breze! "Breze v mraku!"

Ali veš, kaj se pravi zaljubljen biti v vso vročo strastjo svoje krvi, tako da bi človeku le še ena sama misel, kakor zagodza? Jaz sem bil zaljubljen v "breze", kdo drugi je zaljubljen v Rembrandtovo Saskijo, kdo tretji morda v Monno Liso..."

Mrzel curek se mi je prelil po hrbtu.

"Koprnel sem, bolan sem bil, hušal sem... pogledaj to lice!"

Prijel se je s palcem in kazalcem za ohlapno lice.

"Koža!... Ali kaj bi zdaj s temi grenkimi sponinami? Stran, sence!... Ves čas mi je šepetalo v sreu, da pride ob poslednji uri odrešenik, dobronik... zdi se mi celo, da sem videl in sanjal tvoj obraz... In glej, prišel si! Daj, prijatelj, najbližji mi, najdražji mi, da te objamem še enkrat, da te pritisnem na to svoje srce, ki gori od hvalečnosti, kakor je gorelo od kopnenja!"

Tako mi je bilo, da bi mu z nohti razpraskal obraz, odpraskal in odluščil mu to sivo kožo, zato da bi videl pravi obraz, ki je bil gotovo čisto drugačen... nad vse nesramen, zloben in posmehljiv. Neumnost, pa če je za ped debelo nakidana, je zmerom le omet na hudobnosti in zavratnosti.

Ko me je bil objel, se je povrnil k "brezam". Obrisal si je dlani ob haljo, prijel je okvir oprezno s palcem in kazalcem ter je držal sliko z iztegnjenima rokama daleč od sebe; tudi glavo je nagnil daleč nazaj ter je napol zatisnil oči. Ves obraz je razodeval otroško ginjenost; ustna so šepetala komaj razumljive besede.

"Malenkost!... Razodetje božje — malenkost!... Ta luč... kakor od onstran življenja, iz pokrajine nadzemskih... O ti moj vrt skrivnostni, kako boš sprejel takega gosta, kako ga boš pozdravil in ovenčal, kje mu boš pripravil vredno prebivališče?... Kaj je Rembrandtova Saskija, kaj Monna Lisa?"

Vztrepetal sem. Ali je bil res z belim očesom pogledal skozi špranjo mojega srea? Ali je bil morda že koj od začetka vse do kraja izpregledal in razumel? Vse razumel ter uganja zdaj svoje burke z osleparjenecem, ki je mislil oslepariti? Pogledal sem v oči, ali v teh očeh je bil še zmerom tisti neumni, skoraj slaboumni izraz, ki ni razodeval prav ničesar. — Udaril se je z dlanko po čelu, položil je sliko na mizo ter je hitel v drugo izbo.

"Lida! Lida!"

Koj nato se je vrnil s tako urnim korakom, da se je zapletal v svojo pisano dopetačo. Pograbil je sliko, držal jo je narobe daleč od sebe ter se je vstopil široko na prag. Molčal je kakor v zelo slovesnem trenutku; v obraz mu nisem videl. Narahlo sem stopil bližje, da bi mu pogledal preko rame.

V salonu je sedela Monna Lisa, vsa taka in tista, kakor sem jo videl prvokrat. Prav tisti nebeški, neskončno sladki, neizmerno zasmehljivi, vsega spoznanja polni smehljaj; prav tisti pogled, ki je vprašal: "Kje so moje globočine?" — in je sam odgovarjal: "Ni jih več!"

Omamljen sem bil do smrti, premagan, na tla pobit, kakor sem že povedal.

(Dalje.)

Milko Vogrin.

Novela. — Pisal dr. Stojan.

(Nadaljevanje)

"To ni lepo, gospod doktor," pristavi gospa Skenovska, "da po krvi in kroglah hrepenite. Ali bi vam ne bilo težko ločiti se od svojih?"

"Zakaj, milostljiva gospa?" vpraša Vogrin. "Svoji materi itak ne morem pomagati, drugih ljudi pa nimam, ki bi me pogrešali! Jaz ne izgubim ničesar, ako še danes stopim na kravo-bojišče. Boljše gotova smrt, kakor tako — negotovo — življenje!"

Pri teh besedah pa pogleda Vogrin Olga, zakaj le ona je mogla razumeti njih pomen. A Robert postane hipoma bled: srce mu je utripalo samega strahu, da je menda Vogrin že zvedel za zločinsko namero — njegovega sluga.

"Prav imate, gospod doktor," izpregovori zdaj Olga. "Ko bi bila jaz možka in vojak, pozdravila bi tudi z veseljem vojaške trombe glas in ne trepetala bi pred švigajočimi krogli. Boljša je plemenita, junaška smrt na krvavi poljanah, kakor v lesteh mestnih dvoranah — nesrečno življenje!"

Olgin besede so zbudile Roberta globoko v srce. On je dobro vedel, kaj je hotela deklica izreči s tem. A čutila, kaj prav za prav one izražajo, in razumevala sta jih pa le Vogrin in Olga sama.

V takih pogovorih je čas hitro pretekel. Ura je že bila nad enajst. Družba se poslovi, Dr. Sirknik in baron Robert gresta svoja pota. Vogrin pa spremljata Rihard in Olga skozi vrt v gozdič, kjer je bil njegov čoln priklenjen.

Olga poprosi mater, naj ji dovoli, da se z Rihardom malo po vrtu izprehodi, češ, da še ni bila danes na prostem. Mati ji prošnjo ušliši, vedoč da deklici čisti zrak le koristi.

V živahnem pogovoru stopajo Olga, Rihard in Vogrin od jezera, kar se zaslisi, kakor da bi bil nekdo skozi prste zažvižgal. Vsi postanejo, a divna tihoča vlada zopet kakor prej v nočni naravi. Le zdaj pa zdaj pljusne mali valček ob kamen ali drevno koreninico na obrežju.

"Mene bi bilo strah, gospod doktor, ko bi se morala zdaj sama kakor vi peljati prek jezera," začne Olga. "Vi se ne smete nocoj voziti sami domu. Meni se grozi, a ne vem zakaj."

"Ne bojte se, gospica," odvrne Vogrin. "Kolikokrat sem že veslal o vsaki uri po noči prek tega jezera, in nikdar mi se še ni nič pripetilo. Tu se ni nič bati."

"Noč ima svojo moč, gospod doktor," pristavi Olga vsa v skrbeh. "Danes je mlač, in noč je zelo temna; le tam pa tam blišči kaka zvezdica. Vi se ne smete sami peljati. Z Rihardom Vas spremliva, ali ne Rihard?"

"Seveda, zakaj pa ne," odgovori hitro brat. "Jako prijeten zrak je na jezeru, mrzlo tudi ni, in škodilo nama ne bo, ako se malo razvedriva; saj sva bila itak celi ljudi dan v sobi."

"No dobro gospod Rihard," opomni Vogrin. "A midva morava vsak v svojem čolnu veslati, sicer ne moreta vidva nazaj. Dalje ko tja do sredine t. j. do "Samotarkega-otoka", ne smeta me spremljati. Gospica Olga mora pač k enemu izmed naju prisesti."

"To je naravno, gospod doktor," pristavi Olga. Tja me peljate vi, nazaj pa Rihard. Pogovarjate se pa lahko vsi skupaj; saj se bodeta čolna eden zraven drugega vozila. Na otoku pa stopim potem v Rihardov čoln."

To je obveljalo, in Olga se vsede v čoln k dr. Vogrinu. Rihard je tudi pripravil svoj čoln in s prva veslata oba zraven eden drugega. Čolna sta tekla kakor ptici po zraku. Radost in veselje je navdajalo mlado družbo. Olga in Vogrin sta zdaj pozabila na svojo žalostno osodo ter se uživala zadnje trenutke svoje sreče. Kmalu dospoje do otoka, kjer bi bilo treba posloviti se. Olgi in Vogrinu pa ni bilo nič kaj po volji, da bi se že zdaj ločila, zato prej pristavi prva:

"Veslajmo še dalje. Po noči je tako čudno in celo drugače na jezeru kakor po dnevu. Tudi se mi dozdeva, da je že noč svetlejša kakor prej, in nebrojne zvezdice migljajo na nebu. Vozimo

se malo tukaj okoli, ali ne Rihard! in potem veslajmo tja, kjer navadno gospod doktor pristavlja svoj čoln."

Rihard pa kar pritrdi svoji sestri, rekoč: "Meni je celo po volji, kar praviš. Spanec me ne silji, a vozim se pa tudi rad v tih noči po jezeru. Jaz hočem s prva tu-le okoli krožiti ter skušati svoje moči v veslanju, nato pa kretem proti obrežju. Kdor pa pride prvi od nas na suho, ta naj pokliče drugega!"

Mirno in veselo zibala sta se čolna na vodi. Lesketajoče zvezdnato nebo zrcalilo se je v jezeru. Le včasih je potegnila hladna sapica ter vznemirila vodovje, da so se zibale v njem tudi nebeške zvezdice. Krasna je taka vožnja po noči na jezeru. Človek pozabi tedaj na težko zemsko življenje, čuti se prostega in vzvišenega, njegov duh postaja poetički in njegova duša spoznava da vlada nad vodami — Bog ljubezni!

Tako se je počutil nocoj Vogrin, tako se počutila tudi Olga. Naravno je torej, da razodeva človek v takih trenutkih svoje notranje čute, da govori o ljubezni, o svoji sreči, o svojih uzorih! Tudi Milko je razkril prvokrat Olgi svoje srce in povedal ji, da jo ljubi.

Vogrin je nevede prenehal veslati; čoln se je zibal vrteč se, "Nekaj imam na srei, gospica," jame on tiho. "To vam moram razodeti, predno se ločim na veke od vas. Danes me je zadela huda nesreča. Grof Konarski mi poroča, da se mi je prošnja za državno službo — odbila."

"To vem tudi jaz. Oče so nam pisali o tem, ali jaz si nisem upala tega povedati vam. A pomilovala sem vas ter prebila marsikatero solzo nad vašo nesrečo in nemilo osodo."

"Doleta me je zares velika neizgovorna, ali dokler omiluje moja osoda tako srce, kakor je vaše, tedaj še nisem nesrečen. Nasprotno, ako bi si smel misliti, da je vaše srce meni tako udano, kakor moje vam, bil bi najsrčnejši človek na svetu. Nikdar se še nisem čutil tako srečnega kakor zdaj, ko veslam z Vami sam po širokem jezeru. A prepričan sem, da bi bil in ostal na veke srecen, ko bi mogel z vami skupaj jadovati — po valovitem morji vsakdanjega življenja!"

Olga ni našla v tem trenutku besede, ki bi bila izrazila njene srčne čute. Nepremakljivo zrla je tja v globino jezera, od koder so svetle zvezde odsevale. Le srce, le srce njeno je hitrejšje bilo, oznanjajoč Milku, da se strinja z njegovimi besedami.

Ves omamljen tako nepričakovane sreče, prime Vogrin Olgo okoli pasu, pritisne jo na svoje srce, a ona ga mlo in ljubeče pogleda. Zdaj jo misli iskreno — poljubiti! a v tem trenutku zakriči sem od obrežja strašen glas: "Pomoč, pomoč! Lopovi, lopovi!" In čuje se močan štrbunk v vodo, zdaj pljuskanje, zdaj kričanje, a v istem trenutku potihne zopet vse.

Vogrin in Olga odskočita kar samega strahu ter zakričita: "Moj Bog, Rihard je mrtev, mrtev! Lopovi so ga vrgli v vodo!"

A tudi Olgin glas umolkne. Pa da je v nezavest ter obležala kakor mrtva v čolnu. Le Vogrin je ohranil glavo in pamet. Spoznal je takoj nevarnost ter veslal pogumno proti obrežju, kjer oni pečini v jezero molite. Prisedel tja pa je potegnil iz temnih valov v svoj čoln — človeka, ki se je z zadnjimi silami boril s smrtjo.

Bil je njegov prijatelj, Olgin brat, Rihard!

VII.

V človeškem življenju se čestokrat prigodi, da se nenadoma črtajo naši nameni. Zdaj se nameri ta dogodek, zdaj se pripeti ono naključje ter nas prisili, da izpremenimo svoje namene. Tako je tu-

di nesreča, ki je zadela Riharda, predrugečila Vogrinov načrt. Ta nepričakovana neizgovorna je nenkrat priklenila Milka k njegovi postelji. Naš rojak je postal radi nje dobronik in tolažba Skenovski obitelji.

Vogrin in dr. Sirknik sta čuvala noč in dan pri Rihardu. Stanje bolnikovo je bilo zares nevarno. Zdravnik dr. Sirknik je moral celo prepovedati, da ne sme nikdo k Rihardu razven Vogrina. Tudi mati in sestra ga nista smeli obiskovati. Nujna potreba je tudi bila, da se je pazilo na to mlado življenje, kajti bohuik je bil sprva v smrtni nevarnosti.

Vogrin je bil sinoči Riharda na pol mrtvega potegnil iz jezera. Strah je bil mladeniča tako prevzel, da so ga jele plavajočega zapuščati telesne moči. Bil je že popolnoma objemogel, in ko ga je potegnil Vogrin iz vode in položil v čoln, obležal je kakor mrtev v njem. Šele doma, ko ga je jel dr. Sirknik drgniti po životu, prišel je k zavesti, a jo je zopet kmalu izgubil. Povrh se je bil še prehladil, vročica ga je bila hudo nadlegovala. Pred očmi se mu je temnilo in se mu vrtilo v glavi. To pa je bilo slabo znamenje. Le največja skrb zdravniška rešila ga je v kratkem smrtni nevarnosti.

Bilo je že v terek popoldne, a bolezen se še ni obrnila na boljše. Vogrinu je prihajalo pri tem tesno pri sreu, zakaj strah ga je bilo, da utegne izgubiti svojega mladega prijatelja. Zato vpraša dr. Sirknika, ko se je ta vrnil ob štirih popoldne k bolniku, kako sodi on zdaj o Rihardovi bolezn.

"Veš kaj, moj dragi Vogrin, zdaj nimam več strahu. Preteklo noč je bolnik že mirno počival in tudi danes po dnevu je že mnogo spal, in to je najboljšje znamenje."

(Dalje.)

RAD BI IZVEDEL

kje se nahaja Valentin Miklavčič. Jaz podpisani sem njegov stric. Prosim čitatelje, če kdo ve za njegov naslov naj mi ga na znani ali pa naj se mi sam prijavi, na moj naslov: John Jereb, P. O. Box 65, Sheldon, Wis. (6x)

RADA BI IZVEDELA

za moje tri prijateljice po imenih: Antonija Roth, Mary Peričnik in Julija Kos. Prvi dve sta bivali svojočasno neke v Chicagu, Ill., zadnja pa neke v mestu New York, N. Y. Cenjene čitatelje prosim, če kdo ve za njih naslove, da mi jih naznani, za kar bom zelo hvaležna, ako pa same čitajo ta oglas, naj se mi prijavijo na moj naslov: Karolina Stegovec, 6043 St. Clair Ave., N. E., Cleveland, Ohio.

NAZNANILO SLOVENCEM.

Kupil sem gostilno na 2294 Blue Island Ave., in se uljudno priporočam slovenskemu občinstvu, da me posetijo, dajal bom izvrstno in točno postrežbo vsem za suha in žejna grla, ter dobre smodke. Toplo se priporočam v obisk. John Savinc, 2294 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

NAPEDEK

"Prosveta" pila za blagostanje ljudstva. Ako se strinjaš z njenimi idejami, podpisaj trgovce, ki oglašajo v Prosveti. — V saloni imam vse za vsakdanje potrebe: ne po zmerni cenli.

ANTON ZORNIK,

Harrisburg, Pa.

Vojaki! Vzemite "Prosveto" seboj v vojaški tabor. Pošljite nam naslov s starim vred čim pridete v vojašnico.

Vabilo na Veliko slavnostno otvoritev

Andrej Špolarjeve gostilne

v soboto, dne 17. avgusta, t. l.

Uljudno vabim vse slovensko občinstvo, da me na ta dan obiščejo v mojih novih prostorih, kjer bomo vsem izvrstno postregel. Pridite svoji k svojim.

Uljudno se priporočam vsem.

Andrej Špolar, 1834 So. Ashland Avenue

in 18 Pl.

Chicago, Ill.